

Proměny evropského hospodářství v druhé polovině 20. století

Od počátku evropské integrace po rozpad
východního bloku

Obsah přednášky

- Hlavní rysy ekonomického vývoje západoevropských zemí po II. světové válce
- Evropská integrace a její mezníky
- Změny od 70. let a cesta k rozpadu východního bloku

Situace v západní Evropě po válce

- Ve **Velké Británii** vítězná levicová Labour Party zahájila velkorysý sociální program (národní pojištění, zákon o státní zdravotní péči aj.).
- Do konce roku 1948 byly zestátněny uhelné doly, elektrárny, plynárny, část dopravy a Bank of England.
- Také **ve Francii** byly zestátněovány banky, pojišťovny, těžba uhlí, plynárny, letecký průmysl, atd.

Demokratizace Západního Německa



- Pod vedením kancléře **K. Adenaura** se stalo pevnou součástí demokratického Západu.
- Růst ekonomiky podporoval příliv zahraničního kapitálu.

Počátky evropské integrace

- V roce 1950 francouzský ministr zahraničí **Robert Schuman** představil **plán na vytvoření společného trhu uhlí a oceli** – cílem Francie bylo zajistit mezinárodní kontrolu nad německými zdroji a snížit možnost nového konfliktu.
- Autorem plánu byl **Jean Monnet**.
- Návrh vyústil ve vytvoření **Evropského společenství uhlí a oceli**.



Jean Monnet a Robert Schuman

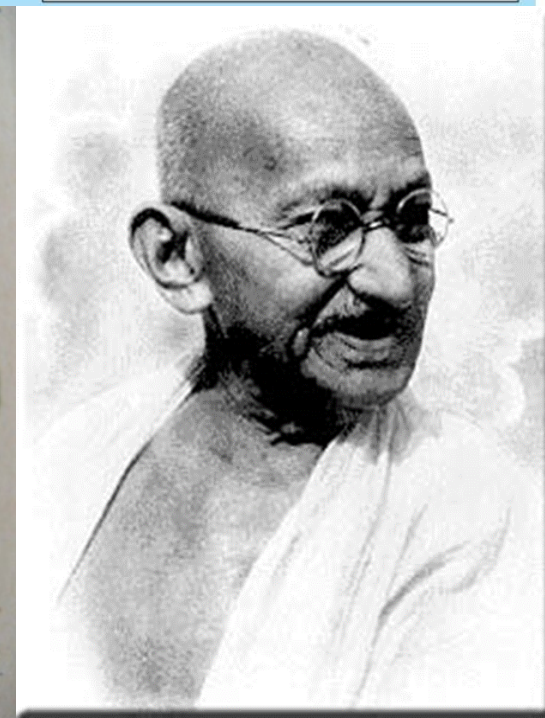
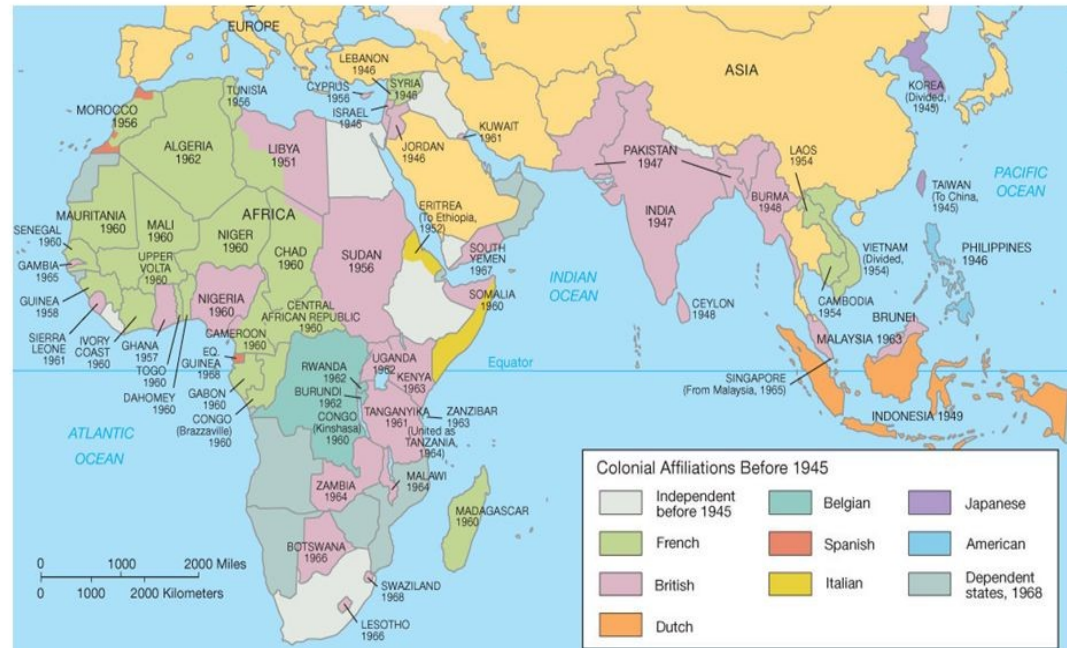
Pokračování evropské integrace

- Na základě Římských smluv z roku 1957 vzniklo **Evropské hospodářské společenství (EHS)**.
- V 60. letech byly vytvořeny nadstátní vrcholné orgány EHS.
- Určitou protiváhou institucionální integrace se stalo **Evropské sdružení volného obchodu**.
- Od 70. let se do evropské integrace zapojily také další státy.

Dekolonizace

Po II. světové válce se začaly osamostatňovat státy v Asii, ovládané předtím evropskými velmocemi.

Od 50. let postupně dosáhly nezávislosti také africké státy.



Imigrace a trh práce

- V řadě zemí západní Evropy (např. Spolková republika Německo, Francie) byly v 60. letech uzavírány smlouvy o přijímání pracovních sil z vybraných zemí (Turecko, severní Afrika)



Zánik bretton-woodského systému

- Devalvace amerického dolaru vedly na začátku 70. let k dočasnému uzavření mezinárodního devizového trhu.
- **Bretton-woodský systém byl na začátku 70. let nahrazen měnovým systémem plovoucích kurzů.**

„Ropný šok“ a jejich důsledky

- **První ropný šok z let 1973-1974** měl politické příčiny a byl ovlivněn vítězstvím Izraele nad arabskými státy.
- Arabské státy sdružené v Organizaci vyvážející ropu (OPEC) v reakci na to zvýšily cenu ropy a omezily její vývoz do západních zemí – spojenců Izraele.
- Nárůst cen ropy přispěl k zvýšení dalších cen.
- Výrazně klesla výroba a naopak prudce stoupla nezaměstnanost.

Nástup neoliberalismu

vláda Margaret Thatcherové (1979-1990)



Margaret Thatcherová a Ronald Reagan,
prezident USA

- K nejvýraznějším reformám došlo ve Velké Británii, jejich klíčovou součástí byla rozsáhlá privatizace a snížení daní.
- Podařilo zlepšit výkonnost britského hospodářství – za cenu nárůstu nezaměstnanosti.

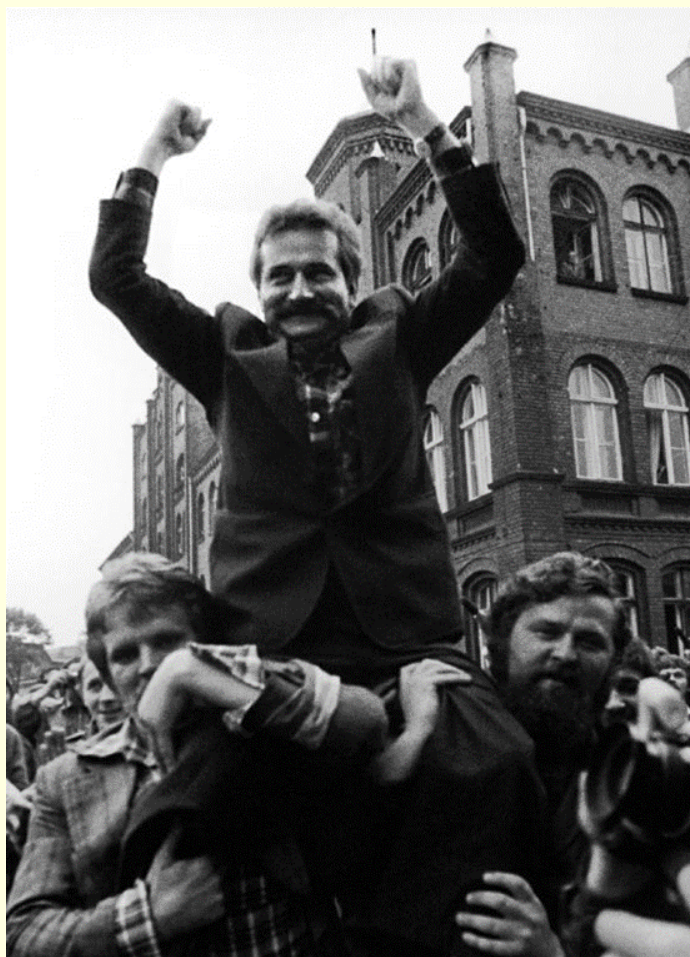
Problémy československé ekonomiky v době tzv. normalizace

- Po sovětské invazi z roku 1968 byla opět posílena centralizace řízení ekonomiky.
- V následném období přetrvávaly strukturální problémy československé ekonomiky (nízká kvalita výrobků a služeb, chudá nabídka zboží, rozvoj tzv. šedé ekonomiky).



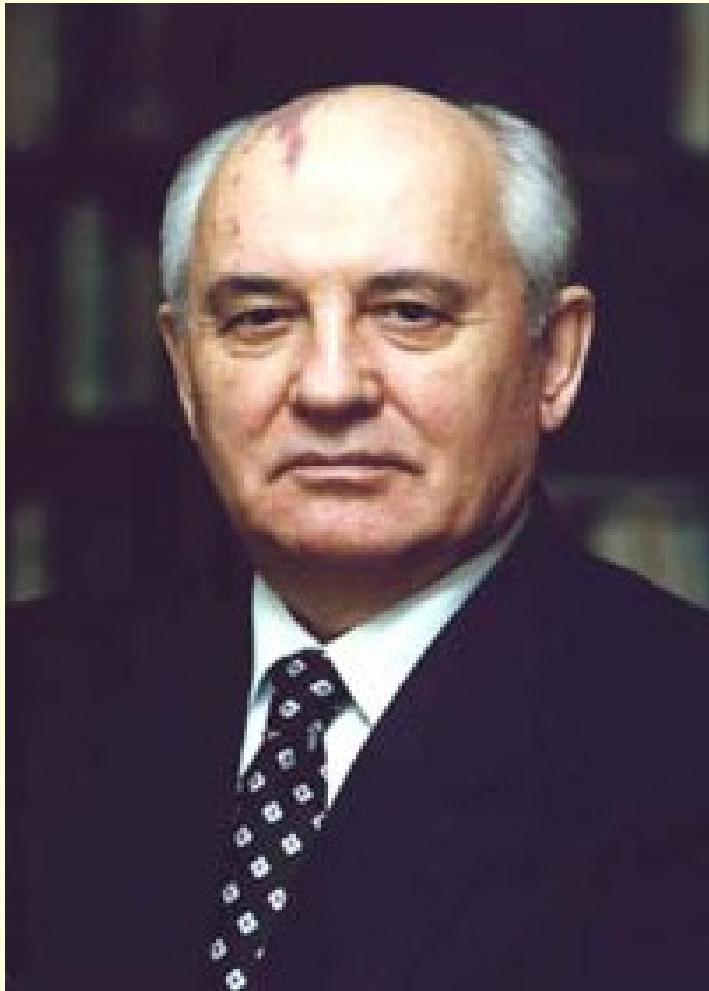
Masna s frontou

Problémy východního bloku - Polsko



- V důsledku hospodářských problémů a rostoucí nespokojenosti režim povolil existenci Solidarity jako nezávislých odborů (v čele stál **Lech Wałęsa**).
- V roce 1981 však zde byl vyhlášen výjimečný stav a Wałęsa byl zatčen.

Michail Gorbačov generálním tajemníkem sovětské komunistické strany a prezidentem Sovětského svazu



- Po jeho nástupu do čela SSSR v roce 1985 byl vyhlášen reformní program tzv. přestavby společnosti.
- Byl např. přijat zákon o finanční autonomii státních podniků.
- Reformy po sovětském vzoru byly zaváděny i v dalších komunistických státech.

Pád komunistických režimů v Evropě

- Demonstrace z jara 1989 v Polsku a Maďarsku zde zahájily otevřená jednání mezi opozicí a komunistickými vládami.
- V listopadu 1989 padla berlínská zeď.
- Po 17.11. 1989 se začal hroutit komunistický režim i v Československu.



Shrnutí

- Po II. světové válce se i v západní Evropě prosazovala levice – **posílila se role státu v ekonomice.**
- Na začátku 50. let bylo na základě francouzského návrhu vytvořeno **Evropské společenství uhlí a oceli**, do něhož se vedle Francie, SRN zapojily země Beneluxu a Itálie.
- Na počátku 70. let 20. století se začaly projevovat problémy západních ekonomik („ropný šok“ a jeho dopady).
- **Problémy 70. let vedly v řadě západních zemí ke změnám hospodářské politiky v duchu neoliberalismu.**
- V důsledku stále výraznějšího zaostávání ekonomik východního bloku se v jednotlivých zemích prohlubovala krize vládní moci, která vyústila **na konci 80. let v kolaps komunistických vlád.**